

Beogradska filharmonija
Sezona 2021/22
Baš smo vas se uželeli

Petak, 29. april 2022.

Mažena Diakun
Sergej Hačatryan, violina

Klod Debisi
Prelid za popodne jednog fauna

Trajanje: oko 10 minuta

Maks Bruh
Koncert za violinu i orkestar br. 1, op. 26 u ge-molu

Prélude: Allegro moderato
Adagio
Finale: Allegro energico

Trajanje: oko 24 minuta

Rihard Štraus
Iz Italije op. 16, simfonijska fantazija za veliki orkestar

Na selu - Andante
U ruševinama Rima - Allegro con brio
Na plaži u Sorentu - Andantino
Napolitanski narodni život - Allegro molto

Trajanje: oko 47 minuta

Poema *Popodne jednog fauna* Stefana Malarmea poslužila je **Klodu Debisiju** (1862-1918) kao podloga za revolucionarno delo koje se danas smatra tačkom preokreta u istoriji muzike. ***Prelid za popodne jednog fauna*** (1892-1894) predstavlja najtipičniji primer impresionizma u muzici: sam Debisi naglasio je da kompozicija nije *sinteza Malarmeove poeme*, već *slobodna ilustracija... niz dekora u kojima se kreću želje i snovi fauna*. Faun se budi iz sna i mašta o nimfama; hvata ih, ali one beže. Faun se umorno pruža po pesku i tone u san pun živopisnih vizija. Debisi je delo nazvao preludijumom jer je nameravao da napiše trostavačnu orkestarsku svitu sa stavovima *Preludijum*, *Interludijum* i *Finalna parafraza*. Ovu ideju je posle izvesnog vremena napustio, a prvobitno zamišljeni prvi stav je revidirao i proširio tako da predstavlja logičnu celinu u kojoj će se u potpunosti prikazati karakter i atmosfera Malarmeove poeme. *Prelid za popodne jednog fauna* premijerno je izveden 22. decembra 1894. godine u Parizu pod upravom Gustava Dorea. Iako je tom prilikom predstavljena potpuno nova i originalna muzika, recepcija publike bila je veoma pozitivna. Iako stručna kritika nije bila toliko impresionirana delom, ono je ubrzo nedvosmisleno pozicioniralo Debisija kao vodećeg kompozitora tog vremena.

U potpunom kontrastu u odnosu na bogatu orkestraciju poznog romantizma, Debisi je delo napisao za manji ansambl, naglašavajući instrumentalnu boju i tembr. Glavne karakteristike ove simfonijske poeme su ritmička varijabilnost i veoma kompleksna formalna koncepcija, pri čemu se motivi veoma delikatno razvijaju i smenjuju u različitim instrumentima.

Jedan od najpopularnijih koncerata celokupnog violinističkog repertoara svakako je **Koncert za violinu i orkestar br. 1 Maksa Bruha** (1838-1920). Delo je nastalo 1866. godine, a premijerno ga je 24. aprila iste godine izveo Oto von Konigslov, pod upravom autora. Nakon prvog izvođenja, Bruh ga je značajno revidirao, uz pomoć čuvenog violiniste Jozefa Joakima, i u toj verziji se izvodi i danas. Revidiranu verziju koncerta Joakim je izveo 5. januara 1868. godine u Bremenu, pod upravom Karla Martina Rajntalera.

Prvi stav je neobičan, s obzirom na to da je koncipiran kao preludijum za drugi stav, sa kojim je direktno povezan. Delo počinje u laganom tempu, sa melodijom koju donose flaute, a solo violina istupa sa kratkom kadencom. Sledi ponavljanje u vidu introdukcije za centralni deo

stava, koji sadrži upečatljivu prvu, i veoma melodičnu drugu temu. Stav se završava sa dve kratke kadence, još virtuoznije nego prethodna, a orkestarski tutti se uliva u drugi stav, sa kojim je povezan jednim tonom koji donosi deonica prvih violina. Drugi stav je poznat po svojoj čuvenoj melodiji, koja se smatra *srcem* čitavog koncerta. Finale počinje orkestarskom introdukcijom, nakon čega sledi prva tema plesnog karaktera koju donosi solo violina. Druga tema je reprezentativni primer romantičarske lirike, lagana melodija koja se ponavlja nekoliko puta tokom stava, nakon čega slede furiozna kulminacija i briljantan završetak dela.

Na nagovor Johanesa Bramsa, dvadesetdvođodišnji **Rihard Štraus** (1864-1949) je 1886. godine otišao na put po Italiji posle koje je nastala simfonijska fantazija ***Iz Italije***. Sledeći ideju o tonskom slikanju, ovo delo pred slušaocem donosi slike bujne prirode, ali u kompozicionom smislu predstavlja novinu. Radeći upravo na njemu, Štraus je shvatio da želi da njegova muzika bude spoj programske i apsolutne muzike. Umesto puke ilustracije muzike, četiri stava čvrsto se oslanjaju na formu sonatnog ciklusa. *Iz Italije* je Štrausov ulazak na velika vrata u svet žanra tonske poeme, koju je usavršio u drugim delima istog žanra - *Magbetu*, *Don Žuanu* i *Smrt i preobraženje* nastalim između 1886-1889, a naročito kasnije u *Veselim doživljajima Tila Ojlenšpigela*, *Tako je govorio Zaratustra*, *Don Kihotu* i *Životu junaka*. Prvi stav, *Na selu*, u ulozi preludijuma uvodi nas u atmosferu letnjeg pejzaža Rima okupanog suncem posmatranog iz Vile d'Este u Tivoliju. Drugi stav donosi zvuke nostalgije, dok trećim dominiraju kovitlanje vetra, šuštanje lišća, daleki zvuci ptica. Poslednji stav je zasnovan na citatu poznate pesme *Funiculi, funicula*, za koju je Štraus smatrao da je narodna (naknadno ga je autor tužio i dobio spor). Radosni zvuci tarantele narodnog veselja u orkestarskom brijuu, na početku povereni dubokim gudačkim instrumentima se sve više približavaju da bi na kraju zazvučali u punom sjaju instrumentalnih boja.

Danica Maksimović